

**Absztrakció:
Absztrakt interpretáció
Predikátum absztrakció**

Majzik István

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Méréstechnika és Információs Rendszerek Tanszék

**Absztrakt interpretáció:
absztrakt statikus analízis**

Statikus analízis (ismétlés)

- Alapötlet:
  - Változók lehetséges értékeinek terjesztése
  - Iteratív: Fixpont eléréséig (nem változik az értékészlet)
- Felhasználási példák: Hibák detektálása
  - Tömbindexek túlcímzése
  - Nullával való osztás
  - Függvények értelmezési tartományának túllépése
  - ...

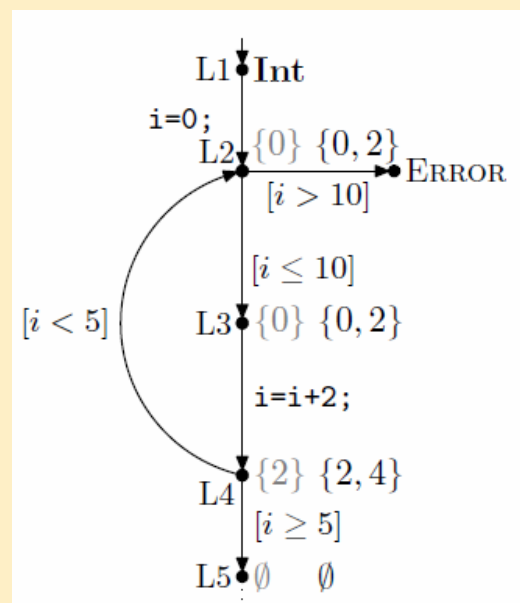
Konkrét interpretáció

- Program példa:

```
int i=0;
do {
    assert (i<=10);
    i = i+2;
} while (i<5);
```

1. Konkrét interpretáció:

- CFG jelölése: i értékei
  - 1. lépés: szürke
  - 2. lépés: fekete
  - L2 esetén unió (L1, L4-től)
  - Folytatás fixpontig

Absztrakció

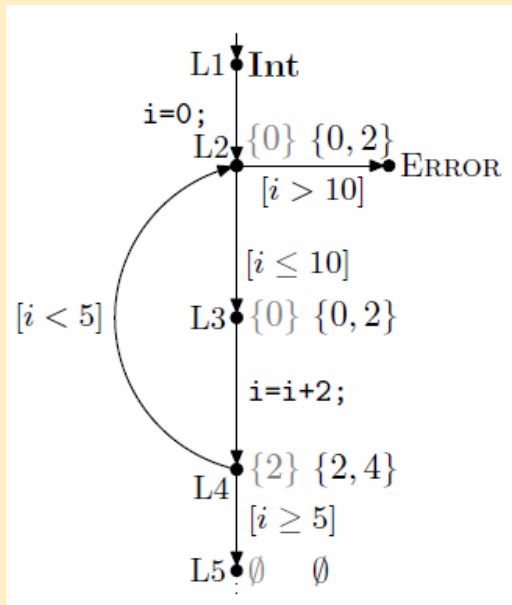
- Konkrét interpretáció:
  - Változók **értékhalmozainak** iteratív terjesztése
  - Hátrány: Nagy méretű halmazok
- Absztrakció:
  - Absztrakt domén (pl. **értéktartomány**) terjesztése
    - Pontos értékek „elvesznek”
  - Programstruktúra egyes aspektusainak figyelmen kívül hagyása
- A program analízis kategóriái:
  - Flow sensitive: Utasítások sorrendje számít
  - Path sensitive: Csak valós utak számítanak
  - Context sensitive: Metódushívások környezete számít
  - Inter-procedural: Metódusok környezete számít

Absztrakt interpretáció (Cousot)

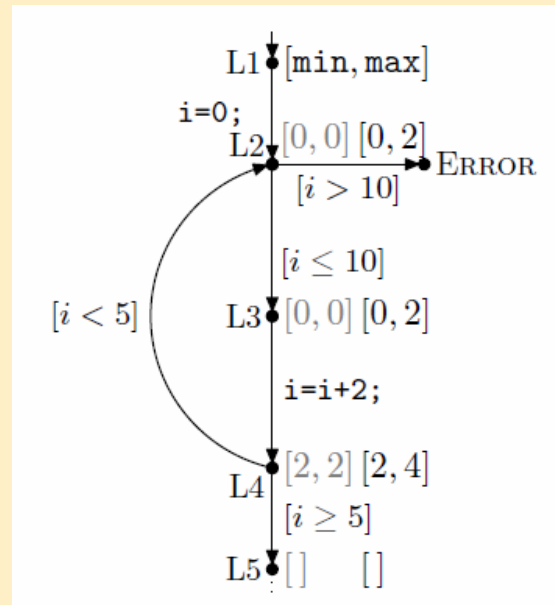
- A konkrét domén leképezése absztrakt doménre:
  - Adatértékek: **Absztrakciós függvény** (pl. tartományra)
  - Konkrét utasítások leképezése (pl. tartományok uniójára)
- Analízis az absztrakt domén segítségével
  - Közelítő megoldás
  - Ha az absztrakt és a konkrét domén közötti leképezés betart bizonyos szabályokat, akkor a konkrét fixpontok **biztonságos** megfelelőjét kapjuk:
    - Az absztrakt domén lefedi a konkrét domént („érték nem veszik el”)
    - De megjelenhetnek az absztrakt doménben olyan értékek, amik nem fordulhatnak elő a konkrét esetben

Absztrakt interpretáció példa: Intervallumok

1. Konkrét interpretáció:

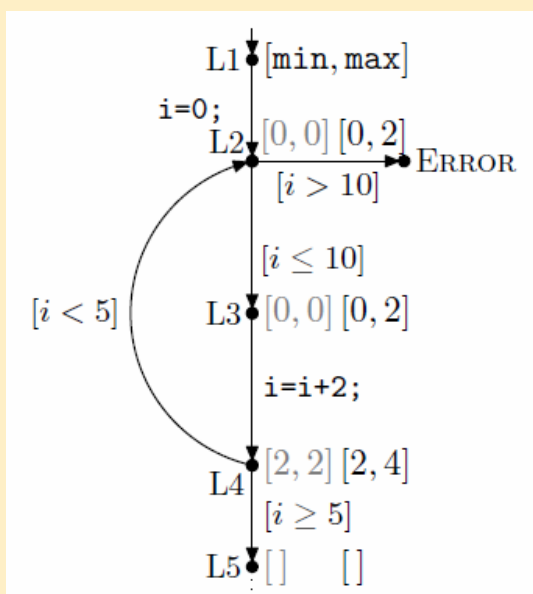
2. Absztrakt interpretáció:

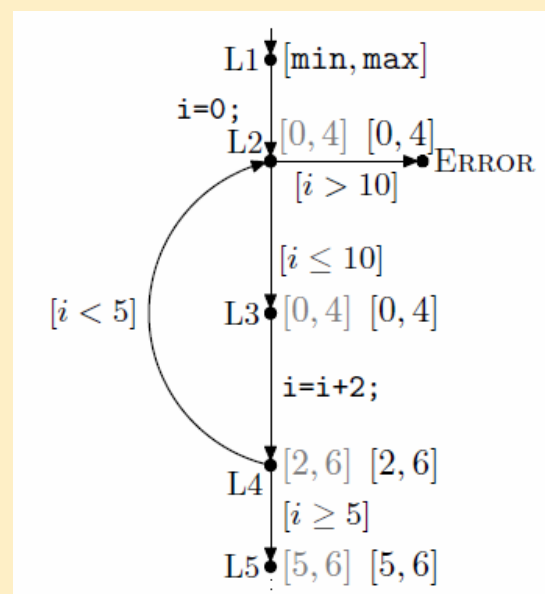
L2-nél intervallum egyesítés:
 $[0,0]$ és $[2,2]$ esetén $[0,2]$
 Így elveszett az az információ,
 hogy i értéke nem lehet 1

Absztrakt fixpont elérése

2. Absztrakt interpretáció:

3. Absztrakt fixpont:

Intervallumok tovább nem nőnek

Absztrakt domének meghatározása

- Cél: Kijelentéseket tudjunk tenni numerikus változókra
  - Precízebb domén: Kevesebb információvesztés
  - Sokféle absztrakciót használhatunk (alkalmazásfüggő)
- Nem-relációs domének: Változók közötti relációk nem őrizhetők meg (pl. $x < y$ nem őrizhető meg az absztrakt doménben)
  - Előjelek: {Pos, Neg, Zero}
  - Intervallumok: Finomabb, mint az előjelek doménje
  - Paritás: Páros, páratlan
  - Kongruenciák: $(v \bmod k)$ értékei alkotják
    - Egyenlőtlenségek kimutathatók
    - Pl. ha $(x \bmod k) \neq (y \bmod k)$ kimutatható, akkor az $1/(x-y)$ művelet nem vezet nullával való osztási hibához

További absztrakt domének

- Relációs domének: Relációk megtartása
  - Difference Bound Matrices (DBM):
    - $x-y \leq c$, $x \leq c$ és $-x \leq c$ formájú egyenlőtlenségek konjunkciója jelöli ki a doménket (c egész)
    - Valósídejű rendszerek ellenőrzéséhez alkalmazzák (órák különbségei)
  - Octagon:
    - $ax+by \leq c$, alakú egyenlőtlenségek, ahol a és b $-1,0,1$ lehet, c egész
  - Octahedra: Egyenlőtlenségek több mint 2 változóra
  - Polyhedra:
    - $a_1x_1 + a_2x_2 + \dots + a_nx_n \leq c$, alakú egyenlőtlenségek (a_i és c is egészek)
- Hierarchia a precizitás szempontjából:
  - Előjelek, Intervallumok, DBM, Octagons, Octahedra, Polyhedra
  - Használhatók egyenlőtlenségek vizsgálatára (pl. ciklus feltételek, valósídejű beágyazott rendszerek esetén)
- Ellipszoid domén: $ax^2+bx+cy^2 \leq n$
  - Digitális szűrőkhöz használják
- Új absztrakt domének is definiálhatók (alkalmazásfüggő)

Predikátum absztrakció

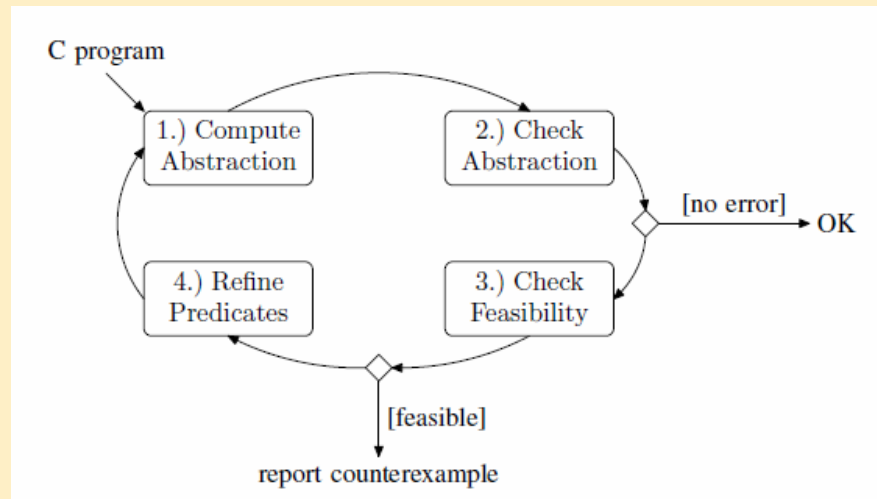
Bevezetés

- Legelterjedtebb absztrakciós technika a szoftver modellellenőrzésben
  - Ld. a SLAM eszközkészlet sikere
- Absztrakció:
  - Logikai predikátumok a program állapottér particionálására
  - Különbség az absztrakt interpretációhoz képest: Itt a programra specifikus az absztrakció
  - Kihívás: A megfelelő predikátumok megtalálása
- Absztrakció finomítás:
  - Modellellenőrzés az absztrakt állapottéren: Hamis ellenpélda adódhat
  - Hamis ellenpélda alapján újabb predikátumok: Precízebb absztrakció

Ellenpélda által irányított absztrakció finomítás

Counterexample Guided Abstraction Refinement

1. Absztrakció
2. Verifikáció: Ellenőrzés az absztrakt programon
3. Szimuláció: Az ellenpélda vizsgálata
4. Predikátumfinomítás, ha hamis ellenpélda volt

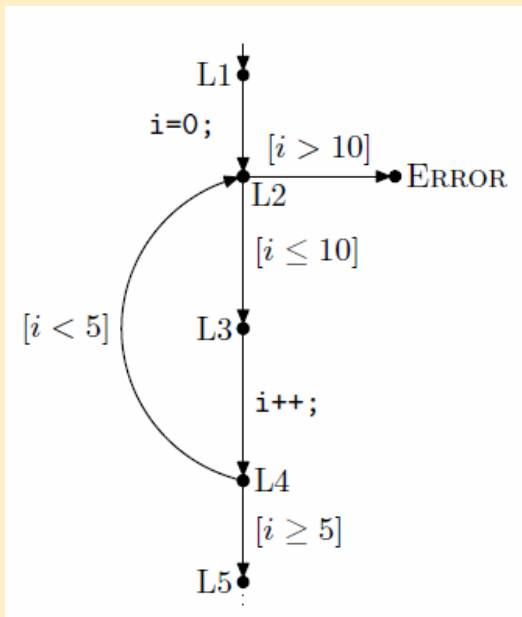

1. lépés: Predikátum absztrakció

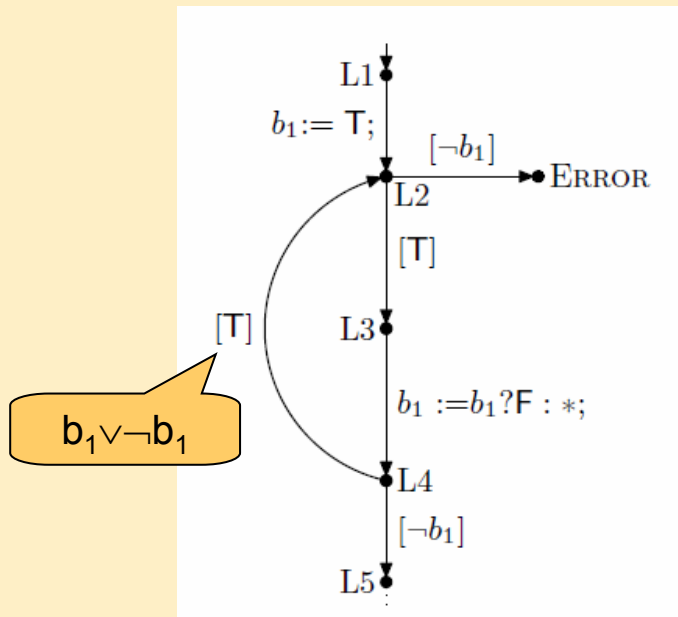
- Program (programgráf):
  - $L_1, L_2, \dots$ programhelyek utasításokkal
  - $R_{L_1}, R_{L_2}, \dots$ relációk programállapotok között L_i végrehajtásával
  - Ezek uniója: R tranzíció reláció programállapotok között
- Predikátum absztrakció: R' konstruálása
  - Predikátumok felírása a program változóra (pl. $i==0$)
  - Állapotok particionálása: P predikátum igaz/hamis
    - A partíciók definiálják az absztrakt állapotokat
    - Átmenetek az absztrakt állapotok között:
      - Ha van átmenet a megfelelő konkrét állapotok között
    - Eredmény: Boole program (predikátum értéke Boole változó)
      - Csak Boole változók, eredeti vezérlési utasítások (függvények is)
  - Egzisztenciális jellegű absztrakció a programon, biztonságos az elérhetőségi tulajdonságokra
    - Ami a konkrét programban elérhető, az az absztraktban is (de az absztrakt programban több útvonal lehetséges)

1. Predikátum absztrakció

Konkrét program (int i):

Absztrakció b_1 változóra:

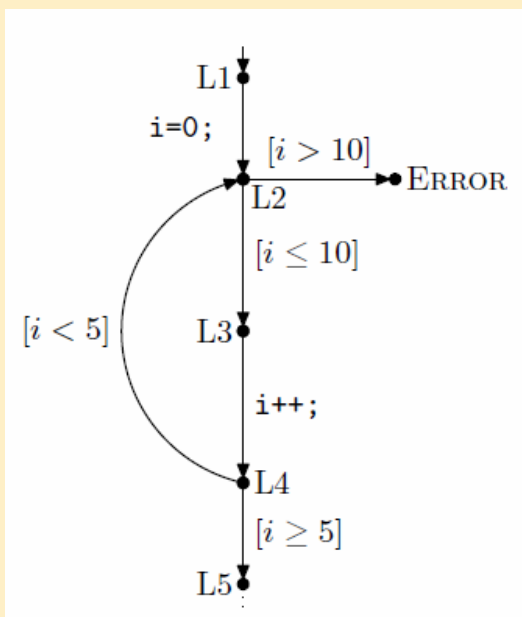

Predikátum: $(i==0)$

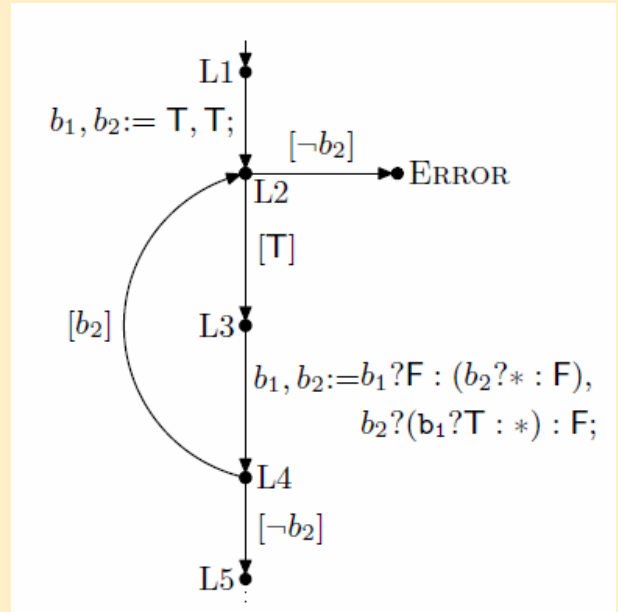
A predikátum értéke b_1 változó
* jelöli az ismeretlen értéket

Finomabb absztrakció

Konkrét program (int i):

Absztrakció b_1, b_2 változóra:

Predikátum b_1 -hez: $(i==0)$

Predikátum b_2 -höz: $(i<5)$

Absztrakt program származtatása

- **Automatikus absztrakció:**
  - El kell dönteni, hogy egy absztrakt állapotból az adott utasítással milyen absztrakt állapotba juthatunk el
    - Ez határozza meg a Boole változók értékének változását
    - Pl. $L3 \rightarrow L4$ esetén ($i++$ utasítás):
 $\neg(i==0) \wedge \neg(i<5)$ –ből nem lehet átmenet $\neg(i==0) \wedge (i<5)$ állapotba
- **Hátrány:**
  - n predikátum esetén 2^n absztrakt állapot lehet
  - $(2^n)^2$ döntés kell az absztrakt állapotok közötti absztrakt átmenet reláció számításához
- **Közelítés: Cartesian abstraction**
  - Minden predikátumra külön-külön absztrakció számítás
  - Az eredményül kapott absztrakt relációk szorzata
- **Döntések számítása:**
  - Elsőrendű logikai tételbizonyítók, aritmetikával kombinálva
  - ZAPATO, Simplify
  - SAT (SMT) megoldók bit-szintű formula kezeléshez

2. lépés: Verifikáció

- Az elérhetőségi probléma a Boole programokra eldönthető
- Szimbolikus modellellenőrzők használhatók
  - BDD alapú megvalósítások
  - SAT alapú eszközök: Csak korlátos ellenőrzésre
  - Speciális eszközök:
    - Quantified Boolean Formulas (QBF) megoldók
- Példa: $P = \{b_1, b_2\}$ esetén, ahol $b_1: (i==0)$, $b_2: (i<5)$
  - Elérhetőségi analízissel (modellellenőrzés):
    - L2 állapot esetén fennálló absztrakt állapotok: $b_1 \wedge b_2$, $\neg b_1 \wedge b_2$
    - Így Error állapot nem érhető el

3. lépés: Szimuláció

- Modellellenőrzés eredménye:
  - Nincs ellenpélda: OK (konkrét programban sincs)
  - Van ellenpélda: **Hamis** lehet
- Ellenpélda (útvonal) ellenőrzése
  - Szimuláció a konkrét programon
  - Hamis ellenpélda: Nem bejárható útvonal
  - Példa: $P=\{b_1\}$ esetén (L1, L2, L3, L4, L2, Error) útvonal
    - Az absztrakt programban bejárható
    - Konkrét programban nem járható be
- Szimbolikus szimuláció:
  - Absztrakt állapot „terjesztése” az ellenpélda alapján bejárva a program állapotokat

4. lépés: Absztrakció finomítás

- Hamis ellenpéldák forrásai:
  - Hamis **útvonal**: A predikátumok nem elégségesek az állapotok megfelelő megkülönböztetéséhez
  - Hamis **átmenetek**: Közelítő absztrakció (Cartesian)
- Finomítás kivitelezése:
  - Hamis útvonalra:
    - További predikátumok hozzáadása
    - Heurisztikus
  - Hamis átmenetekre:
    - Kényszerek hozzáadása az absztrakt átmenet relációhoz
  - Példa: $P=\{b_1\}$ esetén (L1, L2, L3, L4, L2, Error) hamis ellenpélda
    - $(i=1)$ és $(i<5)$ predikátumok elégségesek, hogy az absztrakt programban elkerülhető legyen (ld. b_1, b_2 absztrakció)

Absztrakciót támogató eszközök

Statikus analízis, modellellenőrzés, BMC

Tool name	Tool developer						Languages
		Symbolic analysis	Abstraction	Counterexample	BMC	Concurrency	
ASTRÉE	École Normale Supérieure	×	×				C (subset)
CODESONAR	Grammatech Inc.	×	×				C, C++, ADA
PolySpace	PolySpace Technologies	×	×			×	C, C++, ADA, UML
PREVENT	Coverity	×	×			×	C, C++, Java
BLAST	UC Berkeley/EPF Lausanne	×	×	×		×	C
F-SOFT (abs)	NEC	×	×	×			C
Java PathFind.	NASA	×		×	×	×	Java
MAGIC	Carnegie Mellon University	×	×	×		× ¹	C
SATABS	Oxford University	×	×	×		×	C, C++, SpecC, SystemC
SLAM	Microsoft	×	×	×		×	C
SPIN	Bell Labs ²			×	×	×	PROMELA, C ³
ZING	Microsoft Research			×	×	×	ZING (object oriented)
CBMC	CMU/Oxford University	×		×	×		C, C++, SpecC, SystemC
F-SOFT (bmc)	NEC	×		×	×		C
EXE	Stanford University	×		×	×		C
SATURN	Stanford University	×		×	×		C

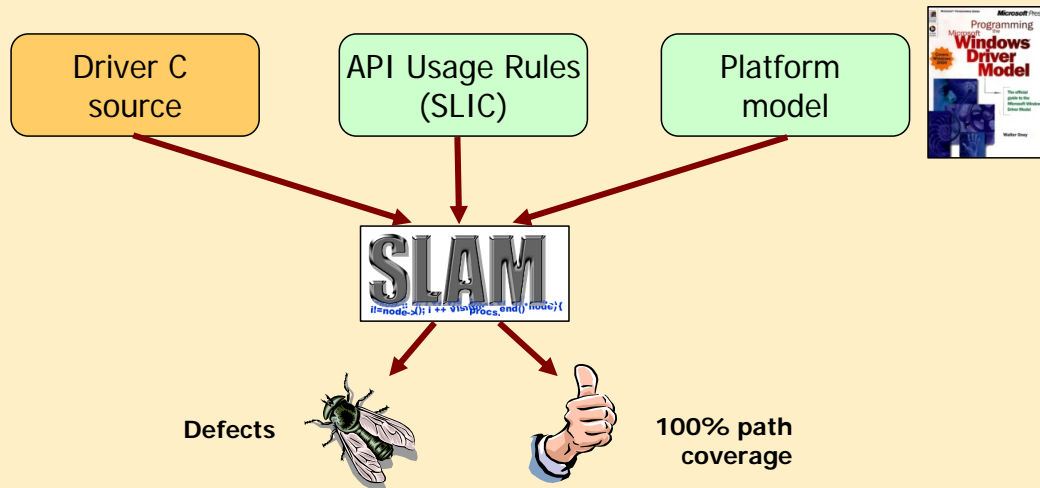
Eszköz ajánló: SLAM

Software, Languages, Analysis and Model checking project
 SDV 1.0 (Static Driver Verifier, 2002)
 SLAM 2 (WDK kiegészítéseként)

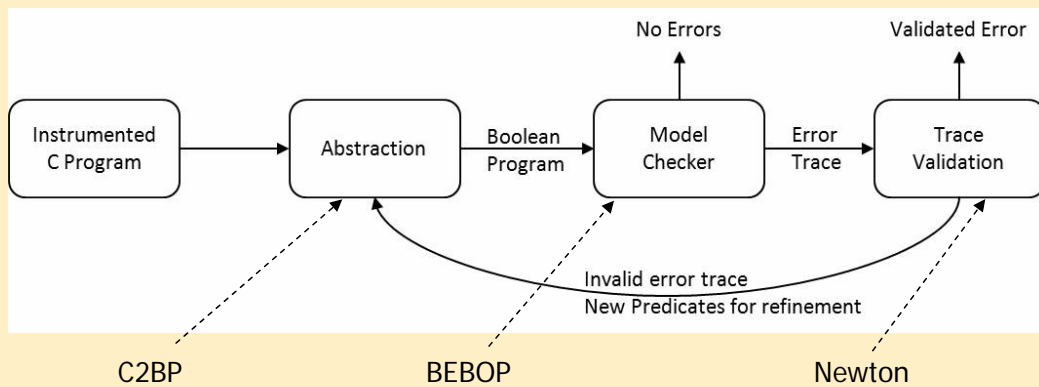
Ld: Kiss Ákos referátuma, 2010.

A SLAM célkitűzései

- Motiváció: Hibás driverek megzavarhatják az OS működését
  - PI: hibás zárolások erőforrásokon (nincs zárolva, nincs felszabadítva, ...)
- Megoldás:
  - Szabályokkal leírható a helyes használat (pl. zárhasználat „állapotgépe”)
  - Ennek teljesülését ellenőrzi a SLAM a forráskódon
  - Forráskód absztrakciót használ: **Boole-program** állapotainak vizsgálata
  - Hibás (szabályokhoz nem illeszkedő) utakat vissza kell ellenőrizni!

A SLAM működése


```
do {
    AcquireLock(&devices->writeListLock);

    deviceNoOld = deviceNo;
    more = devices->Next;

    if (more) {
        ReleaseLock(&devices->writeListLock);
        ...
        deviceNo++;
    }
} while (deviceNoOld != deviceNo);
ReleaseLock(&devices->writeListLock);
```

Predikátum absztrakció:

```
do {
    deviceNoOld = deviceNo;
    more = devices->Next;
    if (more) {
        deviceNo++;
    }
} while (deviceNoOld != deviceNo);
```

```
do {
    b = true;

    if (*) {
        b = b ? false : *;
    }
} while (!b);
```

Eszköz ajánló: BLAST

Berkeley Lazy Abstraction Software Verification Tool
Open Source (Apache License 2.0)

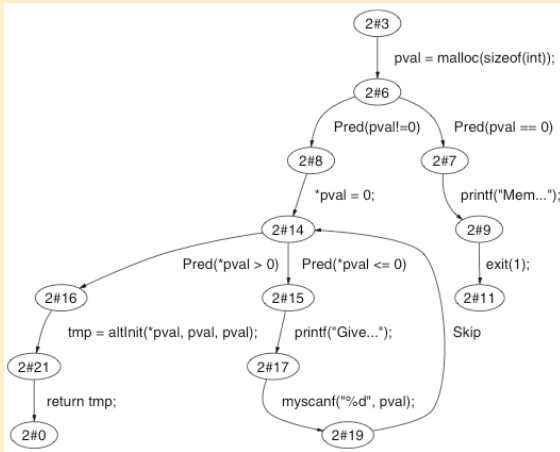
Ld: Marosi Attila Csaba referátuma, 2010.

A BLAST célkitűzése

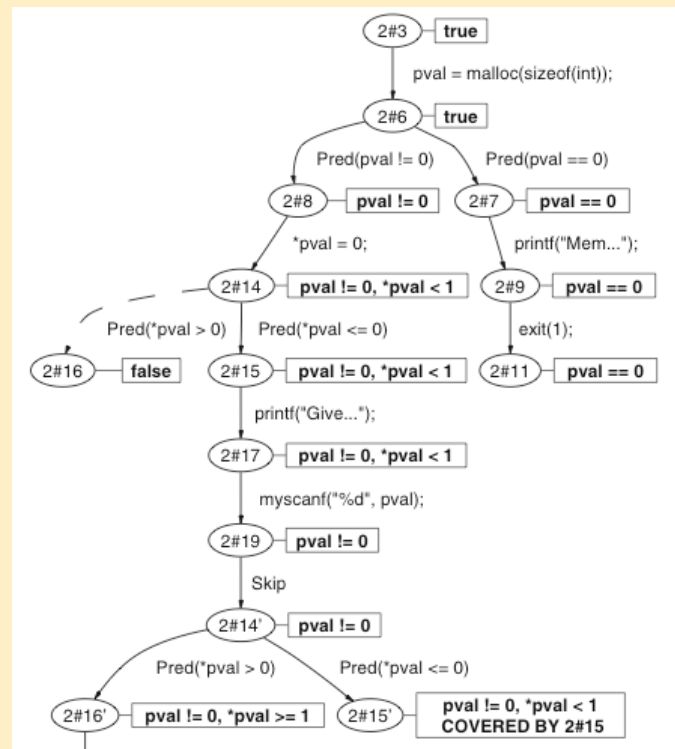
- C programok elérhetőségi tulajdonságának automatikus ellenőrzése
  - C forráskódból modellt generálása
  - Megadott követelmények alapján modellellenőrzés
- Bemenet: Címkézett C forráskód
  - Blast Query Language monitorkifejezés
- Kimenet:
  - Jelentés a követelmény teljesüléséről
  - Ellenpélda (trace)
  - Sorozatos finomítás (korlát: memória, futásidő)

A BLAST működése

Control flow automata

Abstract reachability tree

Boole kifejezések

A BLAST működése

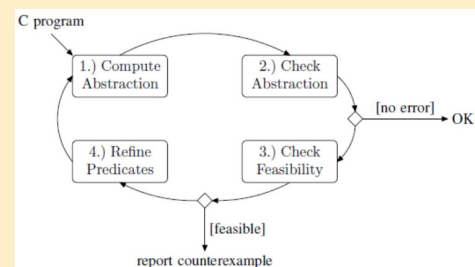
- CEGAR: Counterexample Guided Abstraction Refinement

- Lusta predikátum absztrakció:

- Csak a hibához vezető úton található csúcsoknál történik az Abstract Reachability Tree finomítása

- Korlátozások:

- Szorzás és bit-műveleteket figyelmen kívül hagyja (hamis hibát jelezhet)
- Integer overflow-t nem figyel
- (Függvény)mutatókat figyelmen kívül hagyja
- Feltételezi, hogy minden mutató aritmetika biztonságos
- Nem támogat rekurzív függvényeket

Eszköz ajánló: ZING

Systematic State Space Exploration Infrastructure for Software
Microsoft

Ld: Dudás Ákos referátuma, 2010.

A ZING célkitűzése

- Állapottér vizsgálat korlátos modellellenőrzéssel magas szintű nyelven leírt konkurens OO programokra
  - Holtpont ellenőrzése
  - Assertion ellenőrzés
  - Exception ellenőrzés
  - Ekvivalencia ellenőrzés (szimuláció reláció két modell között)
- ZING nyelvű modell
  - Függvényhívások (stack)
  - Dinamikusan létrejövő objektumok
  - Dinamikusan létrejövő folyamatok
    - Üzenetküldés vagy megosztott memória használata

A ZING nyelv: Példa az étkező filozófusokra

```
class Fork {
  Philosopher holder;

  void PickUp(
    Philosopher eater){
    atomic {
      select {
        wait( holder==null ) ->
          holder = eater; }
    }
  }

  void PutDown(){
    holder = null;
  };
}
```

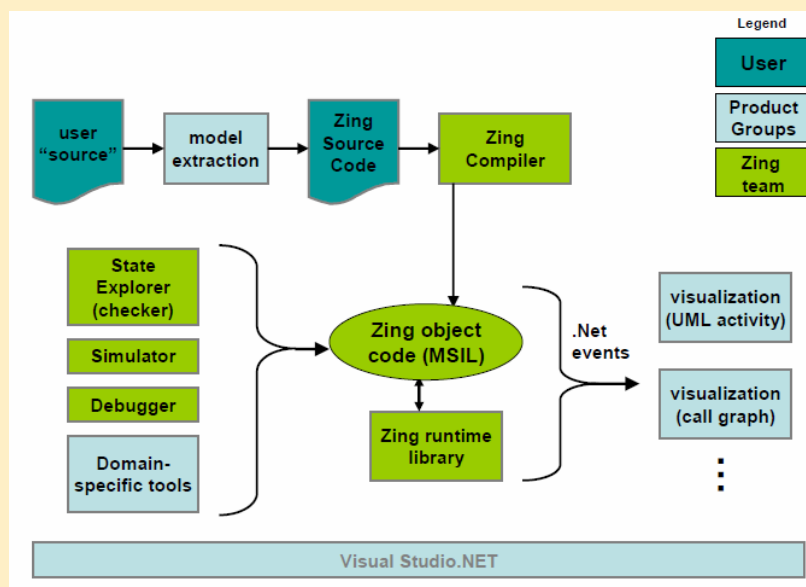
```
class Philosopher {
  Fork leftFork;
  Fork rightFork;

  void Run() {
    while (true) {
      leftFork.PickUp(this);
      rightFork.PickUp(this);

      leftFork.PutDown();
      rightFork.PutDown();
    };
  };
}
```

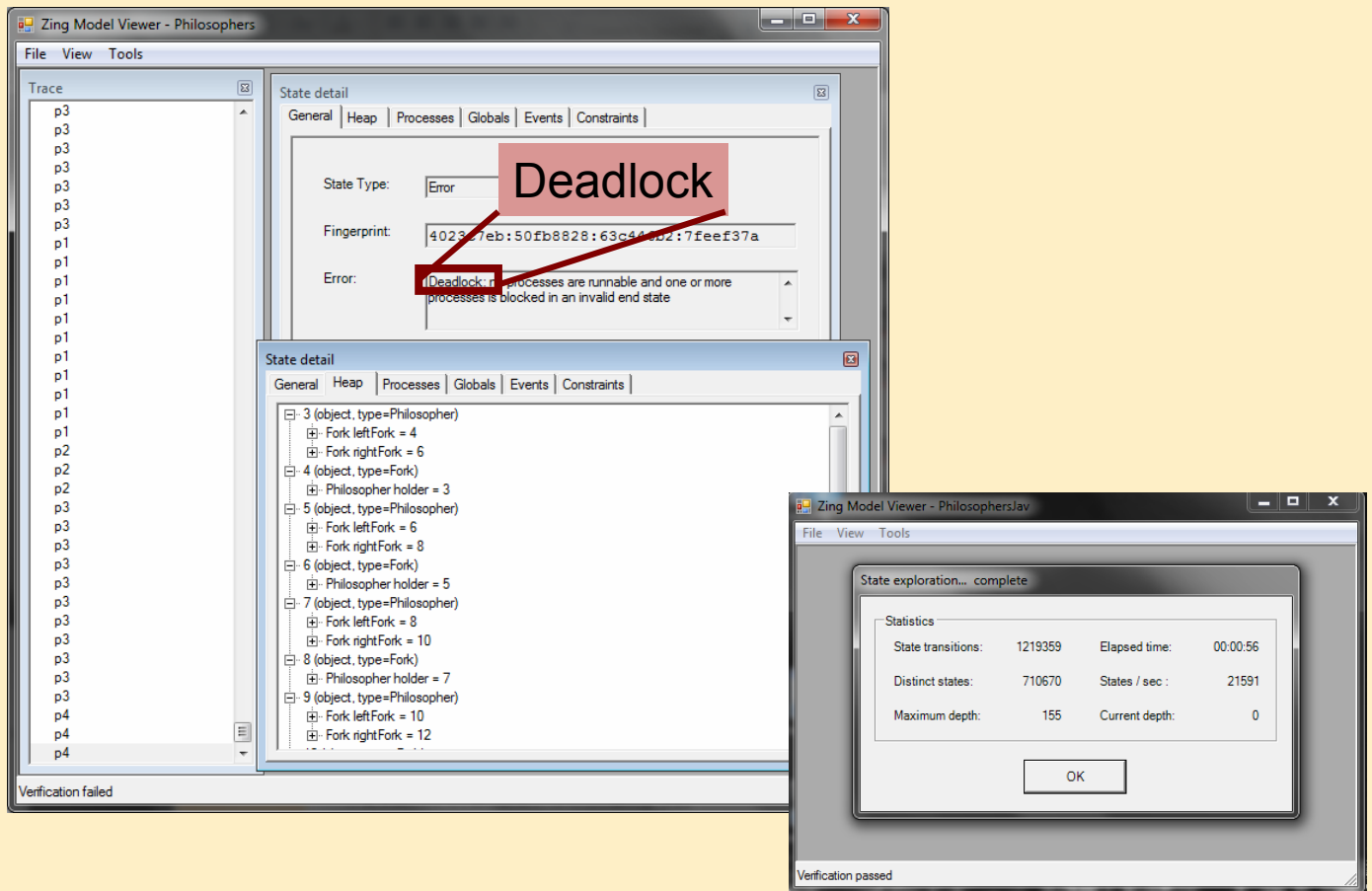
A ZING architektúrája

1. (Forráskód →) Zing modell
2. Zing compiler: MSIL kód áll elő
  - LTS reprezentáció (Zing Object Model, ZOM)
3. Állapottér bejárás ezen a modellen

A ZING eszköz

A ZING állapotér kezelésének érdekes elemei

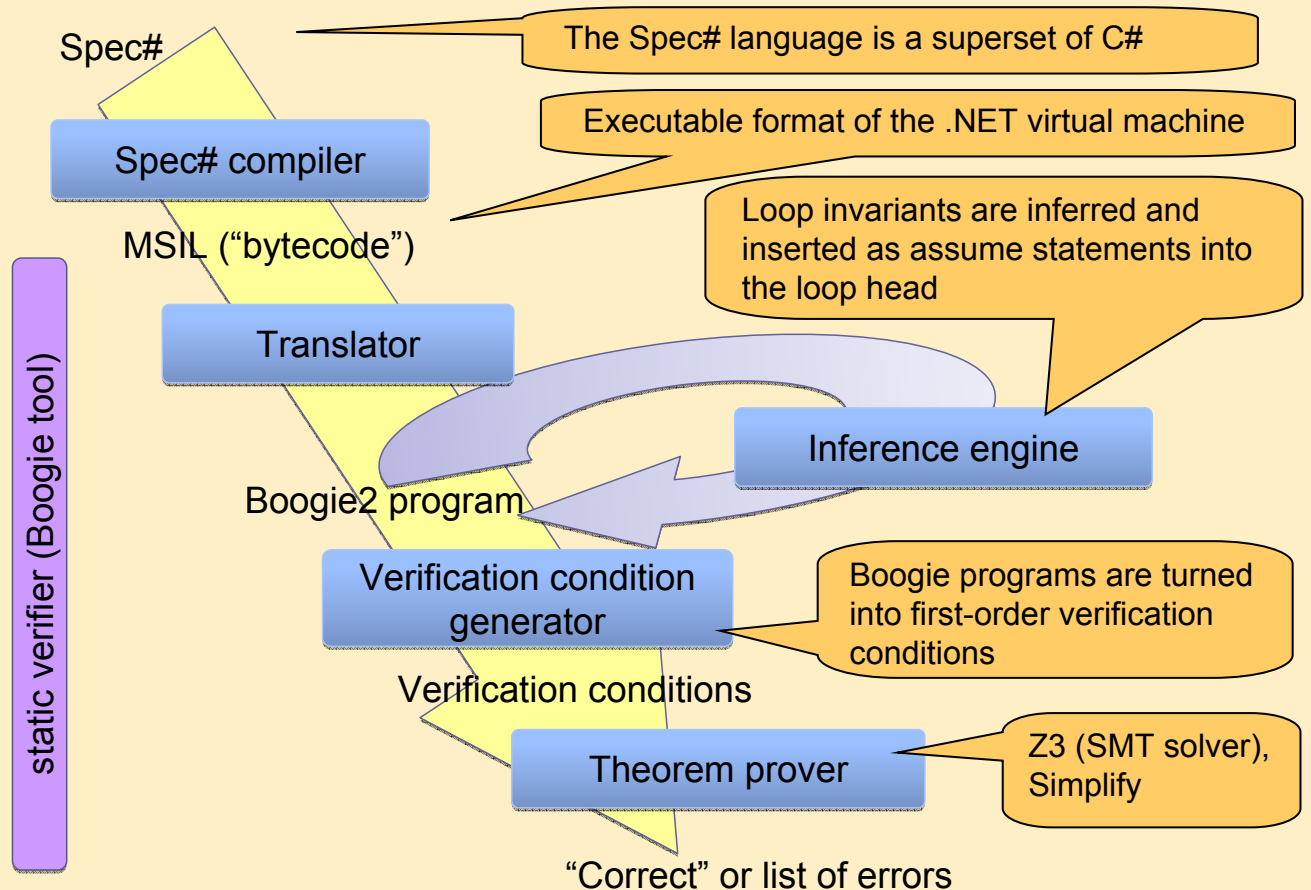
- Állapotok hash kódolása (ujjlenyomat)
  - Könnyebb egyezés vizsgálat
- Atomi utasítás blokkok
  - Közben más folyamat állapotváltására nem kell figyelni
- Függvények gyors tárazása
  - Bemenet és előidézett változások megjegyzése
  - Ugyanilyen bemenetre nem kell ismételn az elemzést
- Állapotváltás gyors tárazása
  - Állapotváltáskor elmenti a változást két állapot között
  - Nem kell újra generálni az állapotvektort
- Kézi „assume” állítások
  - Állapottér vágás

Eszköz ajánló: Spec# és Boogie2

Spec# Programming System
Microsoft

Ld: Dmitriy Dunaev referátuma, 2010.

Működés

Spec# részletek

```
int day_of_week;

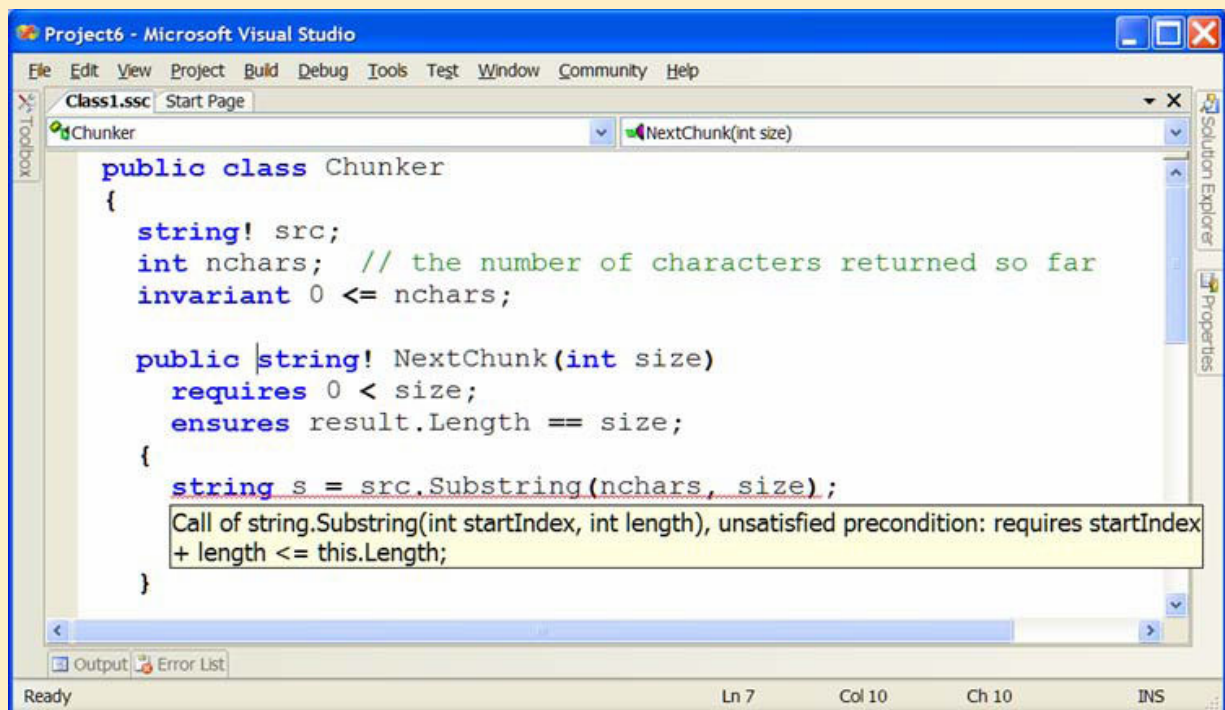
public void newDOW(int day)
requires (day <= 7);
requires (day >= 1);
{
    day_of_week = day;
}
```

```
class Meeting {
    int day_of_week;
    invariant (1 <= day_of_week);
    invariant (7 > day_of_week);

    void newDOW(int day )
    {
        day_of_week = day;
    }
}
```

```
static void Swap(int[] a, int i, int
j)
requires 0 <= i && i < a.Length;
requires 0 <= j && j < a.Length;
modifies a[i], a[j];
ensures a[i] == old(a[j]);
ensures a[j] == old(a[i]);
{
    int temp;
    temp = a[i];
    a[i] = a[j];
    a[j] = temp;
}
```

Eszköztámogatás

- Telepítés: .NET, Visual Studio, Spec# compiler, Boogie2, Z3, Simplify